

Raadsvergadering	
Volgnummer	83-2020
Onderwerp	Investering in de ontsluiting van de erfgoedcollecties Maastricht
Programmanummer	5 Sport, cultuur en recreatie
Registratienummer	2020-27788
Collegevergadering	13-10-2020
Portefeuillehouder	Wethouder Janssen
Organisatieonderdeel	BO Economie en Cultuur
Behandelend ambtenaar	PSLM Lambrechts Telefoonnummer: 043-350 5437 Paul.Lambrechts@maastricht.nl
Bijlagen	bijlage 1 Raadsbesluit bijlage 2 Ontsluiting erfgoedcollecties in stedelijk perspectief inclusief Centre Céramique

AAN DE GEMEENTERAAD

Samenvatting

De raad wordt gevraagd in te stemmen met het eenmalig investeren in drie concrete acties om de rijke historische collecties, aanwezig in Maastricht, voor een zo breed mogelijk publiek te ontsluiten: Centre Céramique inrichten als gratis toegankelijk historisch belevingscentrum, de investering in de modernisering van de presentatie in de Helpoort en de investering in historische duiding en ontsluiting van het Frontenpark.

Hiermee wordt een belangrijk onderdeel van het Hoofdlijnenakkoord en van het Uitvoeringsprogramma gerealiseerd. Door de betere en permanente presentatie van de sleutelonderdelen van onze collecties wordt ons verleden tastbaar, krijgen ze betekenis en kunnen bewoners en bezoekers van Maastricht de collecties in historisch perspectief ontdekken, verkennen en beleven. De acties zetten de bestaande collecties in en verzilveren de kansen om in bestaande gebouwen en plekken het unieke historische verhaal van de stad te vertellen.

Beslispunten

De raad beslist:

1. In te stemmen met de drie actielijnen voor het zichtbaar maken van historische collecties.
2. In te stemmen met de eenmalige investering van € 200.000 op deze actielijnen.

3. Aanleiding, bevoegdheden en context.

De succesvolle Sphinx-passage met de geschiedenis van Maastricht als ceramiekcentrum inspireert ons om nog meer collecties zichtbaar te maken. In deze passage in het Eiffelgebouw is de keramiek-geschiedenis van de stad gevisualiseerd in een indrukwekkende 150 meter lange presentatie, opgebouwd uit verhalen en objecten uit onze gemeentelijke collecties: de lage drempel en de strategische positie van de passage genereren veel bezoek.

In het hoofdlijnenakkoord zijn daarom de volgende doelstellingen opgenomen:

- Versterken van culturele ketens, samen met partners in de stad en regio.
- Maastricht toont zijn rijke verleden, tradities en volkscultuur: presentatie collecties vanuit depots in bestaande gebouwen, naar voorbeeld van de Sphinx-passage.

De doelstellingen werden in het Uitvoeringsprogramma van 4 december 2018 als volgt vertaald bij het onderdeel 'aantrekkelijke stad': '*Voor het tonen van collecties uit depots is vanaf 2020 jaarlijks € 10.000 nodig. Aanvullend is een indicatief investeringsbedrag van € 200.000 nodig.*' (pag. 37). (Ondertussen is het jaarlijkse bedrag voor het tonen van collecties teruggebracht van € 10.000 naar € 7.000.)

Er dient zich nu 'momentum' aan voor de concrete investering deze doelstellingen:

- Het Frontenpark wordt na voltooiing een belangrijke trekpleister voor inwoners en bezoekers.
- Andere erfgoedpartners in de stad, in het bijzonder de Stichting Vestingmuseum (Helpoort) zijn bereid mee te investeren in het zichtbaar maken van belangrijke onderdelen van onze 'Maastricht'-collectie.
- Centre Céramique is door de raad in de nieuwe missie en visie gepositioneerd als ons cultuurhistorisch kenniscentrum en kan via het tonen van de eigen collecties en thematische programmering waardevolle onderdelen van onze geschiedenis zichtbaar maken. De oplevering van het verbouwde Centre Céramique in 2021 is bovendien het ideale moment om ook de

presentatie van de historische maquette te valoriseren en te verbinden met de vestingwerken (Frontenpark).

- Het Interregproject 'Terra Mosana' van het team Cultureel Erfgoed en Ruimtelijke Kwaliteit biedt ook grote digitale kansen om objecten uit de collecties online 'thuis op de bank' of via stadswandelingen zichtbaar te maken. De koppeling aan de vernieuwde web-omgeving Zicht op Maastricht maakt thematische mobiele toepassingen mogelijk.

4. Gewenste situatie.

De ambities voor duurzaam behoud van ons erfgoed via bewustwording zijn reeds in 2016 vastgelegd door het college van B&W in het "*Actieplan Erfgoed bewust, bewaard, bemind*". Het tonen van resultaten van opgravingen, goede presentaties, in Centre Céramique of virtueel via apps, alsook het zo concreet mogelijk duiden van de erfgoedwaarden van het Frontenpark werden toen al aangekondigd.

Ook in de Cultuurvisie '*Cultuur maakt Maastricht, Maastricht maakt Cultuur*' (vastgesteld door de Raad op 26 november 2019) wordt het belang van die bewuste beleving van ons erfgoed onderstreept: *door het ontsluiten en doen beleven van ons immaterieel en materieel erfgoed willen we de koppeling met het verleden van de stad levendig houden en daarbij nieuwe technieken en vormen inzetten* (pag 21).

Het is gewenst om de aanwezige mogelijkheden optimaal te benutten om collecties fysiek en digitaal zichtbaar te maken. De gewenste effecten zijn:

- Meer collecties worden fysiek zichtbaar in bestaande gebouwen en historische locaties;
- Er ontstaat trots bij de Maastrichtenaar en versterkte samenwerking tussen erfgoedpartners en hun programmering (versterken culturele ketens).
- Het erfgoed wordt ook virtueel beter toegankelijk, zowel voor de bewoner als de bezoeker.

Niet het eigenaarschap van de collecties, maar de *actieve beleving van de Maastrichtenaar en van de bezoeker*, moet centraal staan. Dat kan door een slimme investering van de beschikbare middelen uit het meerjareninvesteringsplan uit de begroting. Uitgangspunt is dat deze presentaties zoveel mogelijk gratis toegankelijk zijn en te zien zijn op belangrijke culturele ontmoetingsplaatsen en/of op de vindplaatsen van ons verleden. Die plaatsen zijn talrijk: van de Romeinse kelder van Hotel Derlon tot en met de Schatkamer van de Servaas, hier zijn sleutelobjecten van onze rijke geschiedenis zichtbaar. Ze vertellen belangrijke hoofdstukken uit ons stedelijk verhaal en genereren veel bezoek. Daarom willen we ook die

erfgoedschakels in de stad actief betrekken bij dit plan. Door hun zorg voor die collecties wordt de overdracht naar de volgende generaties veiliggesteld en blijven die onderdelen ook verder leven in ons collectieve geheugen.

Indicatoren.

Maastricht is de tweede monumentenstad van het land, en kan prat gaan op een zorgvuldig bewaard historisch stadscentrum, dat zowel voor bewoners als bezoekers een aantrekkelijk verblijfs- en bezoekklimaat creëert. Het verhaal achter die monumenten wordt grotendeels verteld door de roerende elementen die in onze collecties zitten. Dat verhaal wordt nog onvoldoende verteld.

Na uitvoering van dit onderdeel van het Uitvoeringsprogramma zijn een aantal sleutelcollecties fysiek, digitaal én permanent ontsloten:

- de geschiedenis als vestingstad in de Helpoort, in Centre Céramique (historische maquette) en in het Frontenpark.
- de centrale en internationale rol van Maastricht in de vroege Middeleeuwen in samenwerking met o.a. de schatkamers en het project Terra Mosana.
- de digitale applicatie 'Zicht op Maastricht' biedt bewoner en bezoeker de gelegenheid de informatie uit het verleden te verbinden met de huidige stad (via virtual of augmented reality en door het 24/7 beschikbaar stellen van historische duiding op of bij locaties in de stad).

5. Argumenten.

Maastricht heeft een rijke geschiedenis die tastbaar is in haar historische collecties. Het zo breed mogelijk ontsluiten en duiden van die collecties, tijdelijk of permanent, fysiek en virtueel, draagt bij aan de kennis en de beleving van de stad door de Maastrichtenaar en de bezoeker. Hiermee vergroot de trots op het eigen verleden en vergroot de aantrekkelijkheid voor cultuur-toeristisch bezoek. Door het afstemmen van onderwerpen en thema's met de overige erfgoedpartners kan veel draagvlak voor de doelstelling uit ons uitvoeringsprogramma gerealiseerd worden en ontstaat een sterk erfgoednetwerk in de stad.

Álles uit depot halen heeft geen zin en kán ook niet omwille van de zorg voor dat erfgoed. Het college stelt daarom voor om bij het zichtbaar maken van collecties te kiezen voor thema's die inwoners en bezoekers kunnen aanspreken en die partners mobiliseren. Met die thema's profileren we de stad ook nationaal en

internationaal. Zo ontstaat een consistent 'ensemble' van *highlights* die de kernkwaliteiten van onze stad zichtbaar maken.

- Thema 1: Maastricht Vestingstad: van de Romeinse periode tot de nieuwste stedelijke ontwikkeling rond het Frontenpark.
- Thema 2: Maastricht in de vroege Middeleeuwen: van Servaas tot Karel de Grote (5de-8ste eeuw).
- Thema 3: Maastricht Maakstad: ons industrieel verleden beter zichtbaar maken.
Van Maastrichts zilver en ceramiek, over Artifort tot papier- of cementproductie.

De thema's worden zichtbaar gemaakt via drie acties:

Actie 1: Centre Céramique wordt ingericht als gratis toegankelijk historisch belevingscentrum:

Deze stap kan nu gezet worden naar aanleiding van de gestarte verbouwing van Centre Céramique: de unieke stadsmacquette uit 1748 wordt aantrekkelijker opgesteld en wordt ingezet als vertrekpunt voor de verdere ontdekkingstocht (virtueel en via wandelingen) langs de vestingwerken van Maastricht. Over drie verdiepingen worden onderdelen van de collectie geïntegreerd in de vaste opstelling. Voor deze actie wordt eenmalig € 150.000 uit het meerjareninvesteringsplan uit de begroting ingezet. In bijlage 2 is een visualisering en gedetailleerde kostenraming van deze actie opgenomen.

- Door een nieuwe interactieve opstelling van objecten, boeken uit de erfgoedbibliotheek en hedendaagse vormen van kunst wordt een verhaal verteld dat ook de huidige stad en haar inwoners ruimte biedt voor actieve participatie.
- De presentatie van onderdelen van collecties wordt in Centre Céramique na de verbouwing vanaf 2021 een speerpunt in de programmering, in samenwerking met verschillende dragende partijen in de stad. Maastricht Maakstad en de centrumfunctie in de vroege Middeleeuwen staan daarbij centraal.
- De digitale *tool* culturele biografie 'Zicht op Maastricht' wordt samen met de erfgoedpartners actief in de stad (LGOG, UM, RHCL, etc.) gevuld met nieuwe thema's en objecten en met selecties uit de digitale 3-D modellen van het Euregionaal project Terra Mosana.

Actie 2: investering van € 25.000 voor de ontwikkeling vestingpassage en belevingsparcours in het Frontenpark.

Na de zorgvuldige stedelijke ontwikkeling in het Belvédèregebied wordt nu de toegankelijkheid van ons unieke vestinggebied gerealiseerd: de fysieke en virtuele ontsluiting van het Frontenpark. De B&O onderdelen Projecten en Vastgoed en CERK Stedenbouw verkennen met de WOM Belvédère een betekenisvolle belevingsroute langs de linie van Dumoulin, met een nieuw info- en vertrekpunt voor begeleid bezoek. Een vestingpassage en een informatiewand onder de passage Cabergerweg, bijvoorbeeld aangevuld met (replica's) van collectieonderdelen, vormen het verbindingsstuk en sluitstuk tussen Hoge en Lage Fronten. We laten ons daarbij inspireren door de kracht van de presentatie in de Sphinxpassage. Hierbij wordt ook de verbinding met en respect voor de unieke natuurwaarden van het gebied gelegd. Voor deze actie wordt eenmalig € 25.000 geïnvesteerd uit het meerjareninvesteringsplan uit de begroting. Met die impuls kan bij landelijke fondsen *matching* aangevraagd worden voor het dekken van de ontwikkelkosten voor de digitale toepassingen en voor het samenstellen en ontwerpen van de informatiewand.

Actie 3: Investeren van € 25.000 in de modernisering van de erfgoed- presentatie in de Helpoort

Stichting Vestingmuseum huurt van de gemeente Maastricht de Helpoort en plant eind 2020 een grondige herinrichting van de frequent door (buitenlandse) toeristen bezochte presentatie op de eerste verdieping. Daarbij wordt het verhaal van de Middeleeuwse vesting verteld via objecten die in bruikleen worden gegeven door Centre Céramique en door het tonen van stadsgezichten, kaarten en kleinere maquettes, zowel analoog als via projectie. Duiding en rondleidingen worden actief met Centre Céramique en met Maastricht Marketing afgestemd. Voor de herinrichting is eenmalig € 85.000 benodigd, waarvan € 60.000 reeds gedekt zijn (Provincie, particuliere fondsen, ESF, eigen middelen van de stichting). De stichting heeft de Gemeente Maastricht gevraagd mede te investeren. Door een eenmalige investering van € 25.000 uit het meerjareninvesteringsplan uit de begroting, wordt op korte termijn een belangrijke schakel in de vestinggeschiedenis gemoderniseerd, wordt het partnership versterkt en ontstaat een belangrijke 'stepping stone' voor de beleving van Maastricht als vestingstad, via de Hoge Brug verbonden met Centre Céramique.

6. Alternatieven.

Het enige alternatief zou het concentreren en het tentoonstellen van álle collecties op één nieuwe fysieke plek zijn. Dit is echter onmogelijk, omdat dat een veel grotere eenmalige investering zou vergen in zowel nieuwe depots als in nieuwe publieksvoorzieningen en structureel veel extra exploitatiemiddelen vergt.

Bovendien zou door deze concentratie de kans gemist worden om de ‘*genius loci*’ van bepaalde collectieonderdelen (bijvoorbeeld Helpoort) uit te spelen. Per saldo daalt dan de aantrekkelijkheid voor bewoner en bezoeker, omdat juist de context van de collectieonderdelen geen deel meer uitmaakt van het verhaal.

En ten slotte bieden de bestaande gebouwen en voorzieningen, zowel van de gemeente als van erfgoedpartners in de stad, uitstekende mogelijkheden om flexibel met de bestaande collecties aan de slag te gaan.

7. Financiën.

Het coalitieakkoord 2018-2022 “Maastricht: onbegrensd en ontspannen” bevat in de paragraaf “Aantrekkelijke stad” onderstaande doelstelling:

Maastricht toont zijn rijke verleden, tradities en volkscultuur: presentatie collecties vanuit depots in bestaande gebouwen, naar voorbeeld van de Sphinxgalerij.

Om dit mogelijk te maken is middels de begroting 2019 (vanaf de jaarschijf 2020) een jaarlijks bedrag van € 7.000 beschikbaar gesteld. Daarnaast is een investeringsbedrag van € 200.000 (evenredig verdeeld over de jaren 2020 en 2021) opgenomen in het meerjareninvesteringsplan.

Dit is de financiële vertaling van de in het UP opgenomen ambitie “Aantrekkelijke Stad – G7 Presentatie collecties”.

Normaliter worden investeringen uit het meerjareninvesteringsplan bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd. Conform artikel 5 van onze Financiële Verordening heeft de raad bij de begrotingsbehandeling 2020 gebruik gemaakt van haar recht om aan te geven dat ze voor de investering in de “presentatie collecties” een apart voorstel ter autorisatie van het investeringskrediet wilt ontvangen.

Het College stelt aan de Raad voor de beschikbare investeringsmiddelen als volgt in te zetten:

Realisatie van een laagdrempelig historisch belevingscentrum in CC	€	150.000
Realisatie van Vestingspassage in het Frontenpark, naar voorbeeld van de Sphinxpassage	€	25.000
Modernisering van de presentatie Helpoort	€	25.000
Totaal	€	200.000

Btw

Het genoemde bedrag in dit hoofdstuk is exclusief btw. Of en welke btw-consequenties er zijn zal vooral afhankelijk zijn van de rol van de gemeente Maastricht en de wijze waarop uitvoering zal worden gegeven aan de uitvoering. Indien de btw niet (volledig) compensabel blijkt voor de gemeente Maastricht, zullen de hierdoor ontstane extra kosten gedekt worden uit de beschikbare middelen. Hieruit blijkt tevens het taakstellende karakter van de beschikbare middelen.

Aanbestedingen

De investering van € 150.000 in Centre Céramique is onderdeel van de verbouwing en sluitstuk van de modernisering van de erfgoedpresentatie. De gunning gebeurt volgens de wet- en regelgeving en in overleg met Inkoop en Aanbesteding.

Dat geldt ook voor de investeringen in het Frontenpark en de Helpoort welke echter door het geringe bedrag 1-op-1 gegund kunnen worden aan een uitvoerende partij.

8. Vervolg.

Indien de raad instemt met de voorgestelde acties en de inzet van de middelen uit het Uitvoeringsprogramma op de acties 1 tot en met 3, dan wordt de uitvoering ervan door de verschillende organisatieonderdelen opgepakt. Het Team Cultureel Erfgoed en Ruimtelijke Kwaliteit werkt de stappen (inclusief externe fondsenwerving, opstart procedures omtrent vergunningen en de communicatiestrategie) voor het frontenpark verder uit, samen met de interne en externe afdelingen en partners in de stad, in de provincie en de (eu-)regio. Het projectteam van de verbouwing van Centre Céramique doet dit voor de inrichting als laagdrempelig erfgoedcentrum.

De opening van het vernieuwde Centre Céramique en van de Helpoort zijn gepland voor medio 2021. De ontsluiting en duiding van het Frontenpark volgen in de loop van 2021 of 2022, afhankelijk van de snelheid waarmee de daar geplande interventies mogelijk zijn.

9. Participatie

Er heeft intensief overleg plaatsgevonden op weg naar dit raadsvoorstel. De zorg voor historische collecties is een participatief proces: van het verzamelen en beheren door particulieren of overheden, over het conserveren en in historische context plaatsen, tot en met het voor een breed publiek ontsluiten. Daarom zijn relevante erfgoedpartners in de stad betrokken bij deze acties (Schatkamer van St. Servaas, Helpoort, Derlonkelder, Terra Mosana).

Vanuit Centre Céramique werd het erfgoednetwerk 'Erfgoed beweegt' ingezet als klankbord voor de plannen en de gewenste ontwikkelingen omtrent de collecties. Onze acties passen bovendien in een bredere beweging op Limburgse schaal, waar de zogenaamde 'Limburg-collectie' onder impuls van de Universiteit Maastricht en Huis voor de Kunsten Limburg gestalte in via een breed netwerk van Limburgse erfgoedpartners en collectiebeheerders.

De ontsluiting vergt na het raadsbesluit ook blijvende inspanningen op het vlak van de participatie, te beginnen bij de inzet van meerdere gemeentelijke organisatieonderdelen en andere overheden, bijvoorbeeld bij de duiding en ontsluiting van het Frontenpark. En ten slotte worden na de realisatie van de acties ook de toeristische organisaties van stad en regio een noodzakelijke partner in het promoten van onze collectierijkdom. In het bijzonder Maastricht Marketing en Visit Zuid-Limburg zullen uitgenodigd worden om in te spelen op de presentatie van onze collecties.

Burgemeester en Wethouders van Maastricht,

De Secretaris,

De Burgemeester,

R.E.C. Kleijnen.

J.M. Penn-te Strake.

Bijlage 1.

DE RAAD DER GEMEENTE MAASTRICHT,

gezien het voorstel van Burgemeester en Wethouders d.d.13-10-2020., organisatieonderdeel BO Economie en Cultuur, no. 2020-27788;

BESLUIT:

1. In te stemmen met de drie actielijnen voor het zichtbaar maken van historische collecties.
2. In te stemmen met de eenmalige investering van € 200.000 op deze actielijnen.

Aldus besloten door de raad der gemeente Maastricht in zijn openbare vergadering van

de griffier,

de voorzitter,

Raadsbesluit